

Novela trestního zákoníku – varianty tzv. drogových trestných činů

připomínky

Vedoucí Úřadu vlády

1. Obecně k návrhu: Návrh nedostatečně využívá možnost dekriminlizace a depenalizace tzv. drogových trestných činů. Požadujeme snížit dolní i horní hranice trestních sazeb za drogové trestné činy na minimální hranici stanovenou mezinárodními smlouvami a evropským právem.

Zdůvodnění:

Tzv. drogové trestné činy postihují jednání spojené s uspokojováním lidské potřeby a poptávky po psychoaktivním účinku. Odborné názory na tuto oblast dozruly v posledních letech značných změn a došlo ke změně odborného náhledu na sociální determinanty a souvislosti užívání psychoaktivních látek v populaci. Je proto potřeba zareagovat odpovídající změnou trestní politiky v této oblasti.

Tzv. drogové trestné činy spadají do hlavy VII Trestního zákoníku mezi trestné činy obecně nebezpečné, resp. trestné činy obecně ohrožující, i když na začátku (či na konci) skutkového řetězce událostí je člověk, nejčastěji (dospělý) občan, jehož poptávka je uspokojována a který si dobrovolně psychoaktivní látku (drogu) opatřuje.

Nadměrně trestat účastníky tohoto jednání je nežádoucí a neodůvodnitelné z následujících důvodů:

- Jde o dobrovolné jednání dospělých osob, resp. mezi dvěma či více dospělými lidmi.
- Výběr látek, jejichž nabídka mimo medicínský kontext je legální, a naopak látek, kde je tato nabídka nelegální, je arbitrární a racionálně či vědecky neodůvodnitelný. Je neodůvodněné definovat jako trestné a přísně postihovat jednání související s některými psychoaktivními látkami, zatímco obdobné jednání s jinými psychoaktivními látkami (např. s alkoholem), jejichž povaha, vlastnosti, biologické účinky atd. se v principu neliší, nikoliv. O co více, škodlivost látek, nakládání, s nimiž není trestné (např. alkoholu), je vyšší, než u řady látek, kde je nakládání v podobě tzv. drogových trestných činů postihováno (pravdivost tohoto tvrzení opět dokládají vědecké důkazy).
- Předkladatelé návrhu v důvodové zprávě sami uvádějí: „Odplatnou a odstrašující funkci trestu odnětí svobody nelze přeceňovat. Prodlužování trestů má nižší odrazující účinek na kriminalitu než zvyšování pravděpodobnosti, že pachatel bude potrestán; zvyšování trestů, po kterém veřejnost často volá, tak s sebou nese spíše ekonomické náklady, než aby mělo vliv na míru páchané kriminality.“ Omezený deterenční účinek trestu platí obzvláště u drogových trestných činů, kde se uplatňuje fenomén známý jako *restriktivní deterence*, o čemž existují vědecké důkazy. Vysoké tresty u drogových trestných činů tedy neplní odstrašující funkci a neredukují míru užívání.

Tato připomínka je zásadní a principiální a vychází z ní všechny další připomínky.

2. K bodu 43 až 78, které jsou představeny ve dvou variantních řešeních, a k důvodové zprávě, která zdůvodňuje existenci těchto 2 variant. Požadujeme integrovat obě varianty do jedné nebo uvést v návrhu pouze jednu z variant a v důvodové zprávě korigovat informaci o existenci těchto dvou variant.

Zdůvodnění:

Prezentace těchto dvou variant jako konkurenčních, tj. varianty I, kterou připravilo MSp ve spolupráci s dalšími institucemi, a varianty II, kterou připravil ÚV ČR sám, neodpovídá skutečnosti a je zavádějící.

Varianta I byla připravena mimo jiné na základě podnětů Skupiny pro dekriminálnízaci sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky (později přejmenované na Radu vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislosti) Úřadu vlády ČR (ÚV ČR – RVKPZ), která se poprvé sešla 23. září 2022 a pak se opakovaně sešla v říjnu 2022, prosinci 2022, květnu 2023 a listopadu 2023. Ta projednávala na popud expertů Úřadu vlády ČR a dalších zúčastněných, ke kterým patřili zástupci všech relevantních resortů, NSZ, Nejvyššího soudu, NPC SKPV Policie ČR, nestátních organizací působících v adiktologii a ve vězeňství a jejich asociací, zástupců občanských iniciativ atd. podněty k dekriminálnízaci a depenalizaci drogových trestných činů. Tyto podněty se objevily jak ve verzi, která je označována jako verze I, tak ve verzi, která je označována jako verze II.

V porovnání s verzí I je verze II časově i věcně pokročilejší verzí stejného návrhu, který byl připravován tak, aby jej MSp přejalo jako svůj návrh řešení drogových trestných činů v komplexní dekriminálnízaci nově trestního zákoníku. Verze II je v zásadě výsledkem finalizace návrhu v K5/K10 pro spravedlnost, kde byla opakovaně projednávána. Nejedná se tedy o verzi, kterou by vypracoval ÚV ČR sám bez jakékoli konzultace a spolupráce, jak se může jevit z důvodové zprávy.

3. K bodu 56 až 58 – dolní i horní hranice sazeb trestů odnětí svobody u TČ podle § 283. Navrhujeme snížit dolní i horní hranici trestní sazby ve všech odstavcích tohoto TČ, a to následovně:

- první odstavec: až pět let
- druhý odstavec: jeden rok až osm let
- třetí odstavec: pět až deset let
- čtvrtý odstavec: šest až patnáct let

Zdůvodnění:

Zdůvodnění týkající se přiměřenosti trestu viz připomínka I. Je tedy společensky **žádoucí** odpovídajícím způsobem upravit oblast trestání nedovoleného nakládání s OPL.

Pokud jde o soulad s mezinárodními smlouvami a předpisy, kterými je ČR vázána (tj. především vyhláška č. 462/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a Rámcové rozhodnutí rady EU 2004/757/SVV, ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami), Rámcové rozhodnutí 2004/757/SVV stanoví, že na drogové trestné činy výroby a distribuce se musí vztahovat tresty odnětí svobody v horní hranici trestní sazby nejméně 1 až 3 roky. Pokud jsou přítomny přitěžující okolnosti (velké množství drog, jedná se o drogy, které nejvíce poškozují zdraví, nebo následkem byla těžká újma na zdraví velkého počtu osob) trest musí být v horní hranici trestní sazby nejméně 5 až 10 let. Horní hranice trestní sazby 10 let je tedy nejvyšší horní trestní sazba, kterou závazný předpis EU stanoví jako minimální. Dolními hranicemi se Rámcové rozhodnutí nezabývá.

Navrhuje se proto snížit dolní i horní hranice tak, aby odpovídaly společenské nebezpečnosti a aby odpovídaly mezinárodním smlouvám a předpisům EU. I tak horní sazby výrazně překročí minimum dané závazným předpisem EU.

4. K bodu 57 a 58 – třetí odstavec a čtvrtý TČ podle § 283. Organizovaná skupina jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Navrhujeme znak organizované skupiny ve druhém odstavci podmínit větším rozsahem trestné činnosti. Dále navrhujeme ve čtvrtém odstavci podmínit znak organizované skupiny působící ve více státech znakem velkého rozsahu.

Zdůvodnění:

Organizovaná skupina je závazně definována na úrovni Evropské unie v Rámcovém rozhodnutí rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008, o boji proti organizované trestné činnosti. Tato definice stanoví, že „zločinným spolením“ je organizovaná skupina více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující osobní svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest, za účelem získání, přímo či nepřímo, finanční výhody nebo jiné hmotné výhody, přičemž „organizovanou skupinou“ je skupina, která není vytvořena nahodile, aby okamžitě páchala trestné činy, a jejíž členové nemusí nutně mít přesně vymezené úlohy a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura. Je zřejmé, že znak zločinné spolčení či organizovaná skupina se má vztahovat na závažnou trestnou činnost (s horní hranicí nejméně 4 roky).

Za organizovanou skupinu lze označit např. rodinné příslušníky nebo skupinu přátel, kteří společně pěstují pro vlastní potřebu rostliny konopí. Klasifikace výše uvedeného příkladu jako jednání v organizované skupině je v české trestněprávní a soudní praxi běžná. Důsledkem je, že jelikož je znak organizované skupiny přítomen již ve druhém odstavci a není podmíněn rozsahem skutku, jsou vysoké tresty ukládány za jednání v „organizované skupině“ již ve spojení s malými množstvími omamných a psychotropních látek, tady za společensky minimálně nebezpečná množství. Navíc, v EU je přeshraniční společenský styk zejména v příhraničních regionech běžný. Vznikají přirozená společenství a komunity, které se skládají z příslušníků více států EU. Takto přirozeně vzniklé mezinárodní sociální skupiny lze pak označit za organizovanou skupinu působící ve více státech, což dále zvyšuje výši trestu. Při posuzování skutkových okolností nehraje množství látky či rozsah u takovéto „mezinárodní organizované skupiny“ roli, postačí znak organizované skupiny působící ve více státech (v současné době trestní sazba 10-18 let ve čtvrtém odstavci § 283, což může být vzhledem ke společenské nebezpečnosti absurdně vysoký trest i pokud by byl uložen na samotné dolní hranici trestní sazby).

Proto se navrhuje ve druhém odstavci podmínit znak organizované skupiny větším rozsahem trestné činnosti a ve čtvrtém odstavci podmínit znak jednání v organizované skupině působící ve více státech velkým rozsahem trestné činnosti.

5. K bodu 59 – § 284. Navrhujeme snížit horní hranici trestní sazby u všech odstavců tohoto TČ.

Zdůvodnění:

Zdůvodnění týkající se přiměřenosti trestu viz připomínka I. Je proto společensky **žadoucí** odpovídajícím způsobem upravit oblast trestání nedovoleného nakládání s OPL.

Dále, z adiktologického pohledu je paradoxní, že více je trestáno přechovávání pro vlastní potřebu jiných drog než konopí (§ 285) s argumentem, že jsou škodlivější. Pokud je to pro vlastní potřebu, tak jde o přechovávání pro vlastní užívání. A vlastní užívání "tvrdších" drog než konopí je s větší pravděpodobností spojeno se závislostí. Tedy v konečném důsledku dochází k trestání závislých a nemocných osob více, než rekreačních konzumentů konopí.

K trestání odnětím svobody za přechovávání pro vlastní potřebu nezavazuje žádná mezinárodní smlouva ani předpis EU, kterými by byla ČR vázána (tj. ani vyhláška č. 462/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a ani Rámcové rozhodnutí rady EU 2004/757/SVV, ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami). Citovaná úmluva OSN z r. 1988 připouští výhradu ústavních principů a základních zásad právního systému členského státu při trestání nedovoleného nakládání s OPL pro vlastní potřebu a Rámcové rozhodnutí rady EU 2004/757/SVV ze své působnosti nedovolené nakládání s OPL, pokud k němu dochází pro vlastní potřebu, dokonce zcela vyjímá.

S ohledem na výše uvedené tedy požadujeme snížení horní hranice trestních sazeb alespoň na úroveň trestních sazeb uvedených ve „variantě II“.

6. K variantě I, která je představena v bodech 43 až 62. Navrhujeme zařadit další novelizační body, týkající se § 287 šíření toxikomanie tak, jak jsou uvedeny v bodech 73-76, tj.:

- omezit TČ podle § 287 na jednání vůči dítěti,
- snížit trestní sazby ve 2. a 3. odstavci § 287.

Zdůvodnění:

Právní úprava skutkové podstaty šíření toxikomanie je problematická co do předvídatelnosti práva zejména v případě adiktologických „harm-reduction“ programů a služeb pro uživatele omamných nebo psychotropních látek (typicky aplikační místnosti, testování omamných a psychotropních látek nebo bezpečné provázení psychedelickou zkušeností) nebo v jiných oblastech výskytu odkazů na tyto látky, jako je například vzdělávání, žurnalistika, umění, kultura a další, kde by případná trestní represe mohla být dále v rozporu s právem na svobodu projevu (čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Vzhledem k míře společenské škodlivosti výše uvedených jednání klasifikovatelných jako šíření toxikomanie se současný stav dále jeví jako v možném rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe. Navrhuje se omezit okruh možných obětí trestného činu šíření toxikomanie (§ 287 tr. zák.) pouze na nezletilé osoby. Objektem trestného činu zůstane ochrana mladistvých a jejich zdraví obdobně jako v případě trestného činu podání alkoholu dítěti podle § 204 tr. zák., zatímco ochranu veřejnosti před společensky nebezpečnými formami jednání klasifikovatelnými jako šíření toxikomanie lze spatřovat zejména v ustanoveních § 364 tr. zák. podněcování k trestnému činu, přípravě nebo pokusu trestného činu nabídky omamné nebo psychotropní látky podle § 283, respektive v zákazu reklamy na omamné nebo psychotropní látky podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona o regulaci reklamy.

Je vhodné poznamenat, že „šíření“ zneužívání jiné návykové látky než alkoholu ve smyslu § 287 odst. 1 tr. zák. nelze ztotožňovat s „šířením drog“, které mají podle čl. 2 odst. 1 písm. a) rámcového rozhodnutí členské státy povinnost trestat. Pojem „šíření“ používaný v českém překladu rámcového rozhodnutí je nepřesným překladem pojmu „distribution“ tedy poskytování omamných nebo psychotropních látek širšímu okruhu recipientů a nemůže se tedy jednat o šíření toxikomanie ve smyslu § 287.

Dále se navrhuje v ustanovení § 287 (obdobně jako u § 283 § 284) snížit hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, což umožní ukládání trestů, která spíše odpovídá povaze spáchaného skutku a která umožní i ukládání trestu odnětí svobody v nižší výměře. Proto se v ustanovení § 287 odst. 2 tr. zák. navrhuje dolní hranici trestní sazby zcela vypustit, protože může jít o jednání

minimálně společensky škodlivé, kdy ukládání trestu i na dnes stanovené dolní hranici trestní sazby se může jevit jako přísné a neproporcionální.

7. K variantě I, která je představena v bodech 43 až 62. Navrhujeme zařadit další novelizační bod týkající se rozšíření § 289 o nové odstavce 5 a 6:

(5) Pro účely § 285 se rozumí

a) množstvím větším než malým rostliny konopí více než pět rostlin konopí,

b) množstvím větším než malým omamné látky konopí přechovávané pro vlastní potřebu více než 1500 g této látky,

c) množstvím větším než malým jiné omamné nebo psychotropní látky získané zpracováním rostliny konopí takové množství této látky, které se nachází ve více než 1500 g omamné látky konopí.

Zdůvodnění:

Odstraněním paradoxu „výroby konopí z konopí“, tj. judikovaného posuzování sklizení a sušení konopí vypěstovaného v režimu přestupku (do 5 rostlin včetně) jako výroby OPL podle § 283, tj. v režimu trestního zákona došlo v otázce trestnosti pěstování konopí pro vlastní potřebu a přechovávání vypěstovaného konopí pro vlastní potřebu k obnažení dalšího logického paradoxu, a sice:

- pěstování rostlin konopí pro vlastní potřebu do určitého množství je judikaturou vykládáno jako přestupkem, avšak
- přechovávání konopí z těchto rostlin získaného je vzhledem ke stanovenému hraničnímu množství prakticky v **každém případě** trestným činem.

Z jedné rostliny konopí lze získat zpravidla 100 až 500 g konopí, což 10násobně až 50násobně překračuje Nejvyšším soudem stanovené množství větší než malé konopí (10 g).

Zůstává tady paradoxní a nelogická situace, kdy přestupkové jednání je ve svém důsledku posuzováno jako trestný čin.

Proto se navrhuje tento logický paradox, který by neměl mít v našem právním řádu místo, odstranit specifikaci množství rostlin konopí a konopí pro účely § 285.

8. Navrhujeme novelizovat zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, resp. rozšířit seznam společensky neškodlivých nebo dokonce společensky prospěšných jednání v § 5 tohoto zákona, ke kterým není třeba povolení k zacházení, a to následovně:

(12) Povolení k zacházení se nevyžaduje pro činnost právnických a podnikajících fyzických osob poskytujících odbornou péči podle zvláštního zákona¹ směřující ke snížení zdravotních a sociálních rizik spojených s aplikací této návykové látky v okamžiku poskytování této péče. Povolení k zacházení se dále nevyžaduje, přechovává-li fyzická osoba návykovou látku v malém množství, které odpovídá jedné dávce návykové látky, pro vlastní potřebu v okamžiku

a) poskytování odborné péče této osobě podle zvláštního zákona¹ směřující ke snížení zdravotních anebo sociálních rizik spojených s aplikací této návykové látky, nebo

b) odevzdání této látky touto osobou držiteli povolení nebo osobě podle § 5 odst. 7 pro vědecko-výzkumné účely.

(13) Povolení k zacházení se nevyžaduje, pěstuje-li fyzická osoba pro vlastní potřebu v malém množství rostlinu nebo houbu obsahující návykovou látku nebo přechovává-li návykovou látku v malém množství pro vlastní potřebu, je-li touto potřebou úzdrava či mírnění příznaků onemocnění u sebe nebo u osoby blízké.

¹ § 27 zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů

Zdůvodnění:

Trestnost nakládání s OPL je dána tím, jedná-li se o nakládání oprávněné či neoprávněné. Oprávněnost či neoprávněnost nakládání s OPL definuje zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Trestní zákoník jen definuje tresty za nakládání s OPL, je-li shledáno neoprávněným. Dekriminalizace určitých společensky nikoliv nebezpečných, resp. společensky prospěšných forem nakládání s OPL je tedy primárně otázkou změny zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

Zdůvodnění nově navrhovaného odst. 12:

Zavedení a realizace tzv. harm reduction intervencí je nedílnou součástí protidrogové politiky ČR. Ty respektují aspekt ochrany zdraví a populace (public health) před negativními dopady užívání, a to za předpokladu, že užívání psychoaktivních látek je součástí našeho života a světa, a že je možné a výhodné působit preventivně a léčebně i na lidi, kteří se je rozhodli užívat a nemohou nebo nechtějí s jejich užíváním přestat. Mezi základní cíle přístupu harm reduction patří snížení rizika přenosu infekčních a dalších somatických onemocnění, prevence a odvrácení fatálního průběhu předávkování, snížení psychiatrické komorbidity, snížení předčasné úmrtnosti spojené s užíváním drog, zlepšení sociální situace a sociální integrace uživatelů psychoaktivních látek, destigmatizace a prosazování práv lidí užívajících drogy, zvýšení důvěry v systém pomoci, zprostředkování informací a navázání na další služby včetně těch zaměřených na abstinenci a uzdravení ohledně pomoci, léčby a propojení v rámci sítě služeb. Na úrovni intervencí sem patří programy výměny jehel a stříkaček, substituční léčba, poradenské a informační programy směřující k redukci rizikového chování, programy kontrolovaného a bezpečného užívání, prevence předávkování, tzv. aplikační místnosti, naloxonové programy, programy testování drog, vrstevnické programy, terénní programy a různé další strategie směřující k ochraně zdraví ohrožených jedinců a skupin. Přístup harm reduction se v posledních letech stal součástí hlavního proudu národních i mezinárodních veřejnozdravotních a drogových politik (ČR nevyjímaje) založených na důkazech o efektivitě včetně efektivity nákladové.

Realizace některých intervencí, zejména těch, které jsou zaměřeny na práci s aktivními uživateli drog a u kterých dochází k držení návykových látek klientem, však naráží na riziko trestního stíhání v souvislosti s teoretickým naplněním znaků některého z trestných činů, především tedy TČ podle § 284, tj. přechovávání OPL pro vlastní potřebu klientem takové služby, resp., při velmi prohibičním výkladu, TČ podle § 287 šíření toxikomanie poskytovatelem péče. Jde především o následující typy služeb:

- 1) Zařízení pro supervidovanou aplikaci drog, tzv. aplikační místnosti. Aplikační místnosti jsou odbornou službou, kde si mohou uživatelé drog aplikovat návykové látky v bezpečnějších a hygienicky nezávadných podmínkách pod dohledem odborného personálu. Podle nejlepších dostupných důkazů tyto programy zvyšují míru zapojení uživatelů do léčby a pomáhajících služeb, snižují míru doprovodné kriminality, zejména drobné kriminality jako vloupání do automobilů a krádeží, snižují výskyt injekčního užívání drog na veřejnosti a zvyšují pravděpodobnost bezpečné likvidace injekčního materiálu, snižují

riziko přenosu krví přenosných infekcí (zejména HIV) a rizikové chování jako sdílení jehel při injekční aplikaci, snižují riziko předávkování včetně úmrtí na předávkování, jsou levné a ekonomicky efektivní. V současné době funguje cca 100 aplikačních místností v cca 15 zemích Evropy a v dalších zemích jako Kanada, Austrálie, USA.

- 2) Programy testování drog, tzv. drug checking. Testování drog je nástrojem minimalizace negativních dopadů, které jsou s užíváním drog spojeny. Uživatelé se dozvědí výsledky testů, a obdrží tak informace o konkrétních drogách a v případě nebezpečných aktivních látek nebo příměsí je tato informace odradí od jejich užití. Programy testování drog jsou účinným nástrojem prevence nejen předávkování, včetně těch smrtelných, ale také prevence negativních dopadů způsobných toxickými příměsími. Prostřednictvím informací ze systémů testování drog je možné včas iniciovat varovné kampaně zaměřené na konkrétní ohrožené skupiny, oblasti nebo události. Testování drog rovněž přispívá k lepšímu povědomí o konkrétních užívaných drogách a jejich rizicích. Ve spojení s dalšími strategiemi a nástroji (klidové zóny, adekvátní ventilace, programy bezpečného návratu domů, poskytování faktických a důvěryhodných informací, poradenství apod.) testování drog přispívá k rozšíření souboru opatření v prostředí zábavy a nočního života, která minimalizují zdravotní rizika a zachraňují životy zejména ve skupině mladistvých a mladých dospělých, kteří užívají psychoaktivní látky příležitostně v rekreačním kontextu. Služby testování drog jsou dostupné v celkem 14 evropských zemích a v dalších 6 zemích v Americe a Austrálii.

Proto se navrhuje dekriminlizovat držení malého množství odpovídající jedné dávce OPL, pokud je osoby klientem některé s harm reduction služeb, ve které fyzická osob (nikoliv pracovník služby) s OPL nakládá za účelem jí užít nebo ji poskytnou pro účely vědecko-výzkumné.

Zdůvodnění nově navrhovaného odst. 13:

Přípravky obsahující OPL se v ČR běžně používají pro léčbu, a to i v neformálním kontextu, tj. pro tzv. samoléčbu. Podle Souhrnné zprávy o nelegálních drogách (NMS ÚV ČR, 2023) konopí pro samoléčbu někdy v životě užilo 21–24 % a v posledních 12 měsících 9–10 %

populace ČR starší 15 let. Po přepočtu na celou populaci jde o 800–900 tis. osob, které v posledních 12 měsících užily konopí pro samoléčbu, z toho přibližně 250 tis. osob výhradně pro samoléčbu.

Lidé tedy pěstují, získávají a užívají OPL pro samoléčbu a v případě konopí jde botanicky a farmakologicky v principu o stejné konopí jako ve formální léčbě konopím.

Přitom za nedovolené nakládání s konopím a dalšími OPL, včetně nakládání pro účely samoléčby, hrozí lidem poměrně vysoké tresty. To je zcela kontraproduktivní a nespravedlivé vzhledem k nízké společenské nebezpečnosti, resp. společenské prospěšnosti tohoto jednání.

Proto se navrhuje zcela dekriminlizovat pěstování malého množství rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu a pro potřebu osoby blízké, je-li touto potřebou úzdrava a mírnění příznaků onemocnění.

1. K předkládanému návrhu je nutno uvést, že prezentace variantních řešení je nepřesná. Zatímco Varianta I je uváděna jako konsenzuální návrh vytvořený Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s dalšími subjekty, Varianta II je označena jako návrh připravený pouze Úřadem vlády. Ve skutečnosti byla Varianta II vypracována v pracovní skupině, která zahrnovala Úřad vlády a další subjekty. Prezentace Varianty I jako konsenzuálního návrhu je zavádějící, a připomínky v meziresortním připomínkovém řízení jasně ukazují na nepřesnosti. Žádáme proto o nápravu této situace a uvádění skutečností v souladu s realitou. Z tohoto důvodu se v souladu s výše uvedeným přikláníme k předložení návrhu ve Variantě II.

2. K bodu 57 a 58 – třetí odstavec a čtvrtý TČ podle § 283.

Požadujeme změnu ve formulaci trestního předpisu týkajícího se způsobu kvalifikace organizované skupiny jako ztěžující okolnosti. Navrhujeme, aby charakteristika organizované skupiny ve druhém odstavci byla vázána na vyšší rozsah spáchaného trestného činu. Rovněž navrhujeme ve čtvrtém odstavci podmínit znak organizované skupiny působící ve více státech znakem velkého rozsahu.

Odůvodnění:

Pojetí organizované skupiny je pevně stanoveno na úrovni Evropské unie v Rámcovém rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008, týkajícím se boje proti organizované trestné činnosti. Toto opatření definuje "zločineckou skupinu" jako organizovanou skupinu složenou ze dvou či více osob, která existuje po delší dobu a jedná za účelem spáchaní trestného činu, za který hrozí trest odnětí svobody nebo opatření omezující osobní svobodu s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři roky, s cílem získání finančního prospěchu nebo jiných materiálních výhod. "Organizovaná skupina" se pak rozumí skupina, která není náhodně vytvořena za účelem okamžitého spáchaní trestného činu, členové nemají přesně vymezené role, a není nezbytná kontinuita členství nebo rozvinutá struktura. Je zřejmé, že kvalifikace jako zločinné skupiny či organizované skupiny by měla být vztahována na závažné trestné činy (s horní hranicí nejméně 4 roky).

Organizovanou skupinou lze označit například rodinné příslušníky nebo skupinu přátel, kteří společně pěstují konopí pro vlastní potřebu. Klasifikace takového jednání jako organizované skupiny je běžná v české trestněprávní a soudní praxi. To vede k tomu, že tresty za jednání v "organizované skupině" jsou ukládány již v případě malých množství omamných látek, což je společensky minimálně nebezpečné. Navíc, v rámci EU je mezinárodní společenský styk, zejména v příhraničních regionech, běžný. Vytvářejí se přirozená společenství a komunity s členy z různých států EU. Takovéto mezinárodní sociální skupiny by měly být považovány za organizované skupiny působící ve více státech, což by mělo mít za následek zvýšení trestní sazby. Při posuzování skutkových okolností není rozhodující množství látky nebo rozsah jednání u takovéto "mezinárodní organizované skupiny", postačí pouze znak organizované skupiny působící ve více státech (v současné době trestní sazba 10-18 let v čtvrtém odstavci § 283, což může být vzhledem k sociální nebezpečnosti absurdně vysoký trest, i kdyby byl uložen na dolní hranici trestní sazby).

Z těchto důvodů navrhujeme, aby ve druhém odstavci byl znak organizované skupiny vázán na vyšší rozsah trestné činnosti a ve čtvrtém odstavci byl znak organizované skupiny působící ve více státech spojen s velkým rozsahem trestné činnosti.

3. Navrhujeme novelizovat zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, resp. rozšířit seznam společensky neškodlivých nebo dokonce společensky prospěšných jednání v § 5 tohoto zákona, ke kterým není třeba povolení k zacházení, a to následovně:

(12) Povolení k zacházení se nevyžaduje pro činnost právnických a podnikajících fyzických osob poskytujících odbornou péči podle zvláštního zákona (*§ 27 zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů*) směřující ke snížení zdravotních a sociálních rizik spojených s aplikací této návykové látky v okamžiku poskytování této péče. Povolení k zacházení se nevyžaduje, přechovává-li fyzická osoba návykovou látku v malém množství pro vlastní potřebu v okamžiku

a) poskytování odborné péče této osobě podle zvláštního zákona¹ směřující ke snížení zdravotních anebo sociálních rizik spojených s aplikací této návykové látky, nebo

b) odevzdání této látky touto osobou držiteli povolení nebo osobě podle § 5 odst. 7 pro vědecko-výzkumné účely. § 27 zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů

(13) Povolení k zacházení se nevyžaduje, pěstuje-li fyzická osoba pro vlastní potřebu v malém množství rostlinu nebo houbu obsahující návykovou látku nebo přechovává-li návykovou látku v malém množství pro vlastní potřebu, je-li touto potřebou úzdrava či mírnění příznaků onemocnění u sebe nebo u osoby blízké.

Odůvodnění:

Trestnost neoprávněnosti či oprávněnosti zacházení s omamnými a psychotropními látkami (OPL) se řídí ustanoveními zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Trestní zákoník upravuje pouze sankce za neoprávněné nakládání s OPL. Proto úprava určitých forem zacházení s OPL, které nejsou společensky nebezpečné či jsou dokonce prospěšné, vyžaduje především dekriminalizaci a změnu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

Zdůvodnění nově navrhovaného odst. 12:

Zavedení a implementace strategií tzv. harm reduction tvoří neoddelitelnou část rámce protidrogové politiky České republiky. Tyto strategie zdůrazňují ochranu veřejného zdraví a populace před negativními dopady užívání drog, přičemž vycházejí z poznatku, že užívání psychoaktivních látek je nedílnou součástí společnosti a je vhodné a prospěšné poskytovat preventivní a léčebné intervence i pro ty, kteří se rozhodnou užívat drogy a nechtějí nebo nemohou s užíváním přestat. Mezi hlavní cíle harm reduction přístupu patří snížení rizika přenosu infekčních a jiných somatických onemocnění, prevence fatálních předávkování, redukce psychiatrických komorbidit, snížení úmrtnosti spojené s užíváním drog, zlepšení sociální situace a integrace uživatelů, destigmatizace drogového užívání a prosazování práv uživatelů drog, posílení důvěry v systém poskytování pomoci, poskytování informací a navázání na další služby, včetně těch zaměřených na abstinenci a rehabilitaci, v rámci sítě služeb. Tento přístup zahrnuje programy výměny injekčních jehel, substituční léčbu, poradenství a informační aktivity zaměřené na redukci rizikového chování, programy pro kontrolované a bezpečné užívání, prevenci předávkování, provoz aplikačních místností, naloxonové programy, testování drog, vrstevnické programy, terénní intervence a další strategie na ochranu zdraví ohrožených jedinců a skupin. Harm reduction se v posledních letech stává standardní součástí národních i mezinárodních veřejnozdravotních a protidrogových politik, včetně těch v České republice, a to na základě důkazů o jejich účinnosti a nákladové efektivitě.

Provádění některých intervencí, zvláště těch zaměřených na práci s aktivními uživateli drog, a to i v situaci držení návykových látek klientem, může potenciálně vyvolat otázku trestní odpovědnosti v souvislosti s možným spácháním některého z trestných činů, především TČ

podle § 284, tj. držení omamné a psychotropní látky pro vlastní potřebu klientem takové služby, či případně, za přísného výkladu, TČ podle § 287 šíření toxikomanie poskytovatelem péče. Toto riziko se týká zejména následujících typů služeb:

1. Zařízení pro dozorovanou aplikaci drog, známá též jako aplikovací místnosti. Aplikovací místnosti představují specializovanou službu, v níž mohou uživatelé drog aplikovat návykové látky za bezpečných a hygienických podmínek pod dohledem kvalifikovaného personálu. Na základě dostupných důkazů těchto programů dochází ke zvýšení zapojení uživatelů do léčby a podpůrných služeb, snižuje se míra přidružené kriminality, zejména drobných deliktů jako krádeží a vloupání do aut, omezuje se veřejné injekční užívání drog a zvyšuje se bezpečné odstraňování injekčního materiálu. Tyto služby rovněž snižují riziko přenosu krví přenositelných infekcí, jako je HIV, a zvyšují povědomí o bezpečnosti injekčního užívání.
2. Programy testování drog, známé jako "drug checking". Tyto programy slouží k minimalizaci rizik spojených s užíváním drog tím, že uživatelům poskytují informace o složení a bezpečnosti konkrétních látek. Testování drog je účinným prostředkem prevence předávkování a dalších negativních dopadů spojených s toxickými příměsemi. Informace získané z těchto programů umožňují včasné zahájení preventivních kampaní zaměřených na rizikové skupiny a oblasti. Testování drog rovněž přispívá k lepšímu povědomí o užívaných látkách a jejich rizicích. Služby testování drog jsou dostupné v celkem 14 evropských zemích v dalších 6 zemích v Americe a Austrálii.

Navrhuje se tedy dekriminlizace držení malého množství drog odpovídajícího jedné dávce pro osobu, která je klientem některé z harm reduction služeb, pokud takové jednání provádí fyzická osoba (a nikoliv pracovník této služby) za účelem vlastní spotřeby nebo za účelem vědeckého výzkumu.

Zdůvodnění nově navrhaného odst. 13:

Přípravky obsahující OPL se v České republice běžně používají pro léčebné účely, a to i v neformálním kontextu, tj. pro tzv. samoléčbu. Podle souhrnného reportu o nelegálních látkách (Národní monitorovací středisko ÚV ČR, 2023) konopí pro samoléčbu v minulosti využilo 21–24 % a v posledních 12 měsících 9–10 % populace České republiky starší 15 let. Po přepočtu na celou populaci to představuje 800–900 tisíc jednotlivců, kteří v posledních 12 měsících využívali konopí pro samoléčbu, z toho přibližně 250 tisíc jednotlivců výhradně pro samoléčbu.

Lidé tedy pěstují, získávají a užívají opiové látky pro samoléčbu a v případě konopí jde botanicky a farmakologicky v principu o stejné konopí jako ve formální léčbě konopím. Přestože je toto jednání ve formě neoprávněného zacházení s konopím a dalšími opiovými látkami, včetně zacházení pro účely samoléčby, trestáno relativně vysokými sankcemi. To je zcela kontraproduktivní a nespravedlivé vzhledem k nízkému společenskému nebezpečí, resp. společenské prospěšnosti tohoto chování.

Navrhujeme proto zcela dekriminlizovat zacházení s malým množstvím rostlin a hub obsahujících opiové látky a s malým množstvím opiových látek pro vlastní potřebu, pokud tato potřeba slouží k léčbě a mírnění příznaků onemocnění.

1. Obecně k návrhu

Domníváme se, že v předloženém návrhu se předkladatel dopustil nepřesné prezentace variantních řešení.

Zatímco Varianta I je prezentována jako konsenzuální návrh připravený Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s Nejvyšším soudem, Nejvyšším státním zastupitelstvím, Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstvem vnitra, Národní protidrogovou centrálou a Ministerstvem zdravotnictví. Varianta II je označena jako návrh připravený pouze Úřadem vlády.

Ve skutečnosti byla Varianta II vytvořena v rámci pracovní skupiny, jejímiž členy byli Úřad vlády, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Národní protidrogová centrála a další.

Varianta I je výsledkem jednostranného a neprojednaného zásahu Ministerstva vnitra. Její prezentace jako konsenzuálního návrhu více odborných subjektů je tedy značně zavádějící a připomínková místa, která se v rámci meziresortního připomínkového řízení mají k návrhu vyjádřit, uvádí bezpochyby v omyl.

Předkladatele proto žádáme o nápravu a uvedení skutečností na pravou míru.

2. Obecně k návrhu

Navrhujeme nastavení dolních i horních sazeb za tzv. drogové tresty na minimální hranici stanovenou mezinárodními smlouvami respektive evropským právem.

Odůvodnění:

Domníváme se, že trestní politika by měla reflektovat odborné názory týkající oblasti psychoaktivních látek a jejich významný vývoj, ke kterému v posledních letech došlo, zejména v pohledu na sociální determinanty a souvislosti užívání psychoaktivních látek v populaci. Nadměrné tresty za dobrovolné užívání těchto látek dospělými osobami se proto z odborného pohledu jeví jako jen stěží obhajitelné. Obzvlášť vezmeme-li v úvahu, že k trestání dochází pouze u některých z nich, zatímco u jiných ke stejně přísnému trestání nedochází (např. alkohol). A to navzdory tomu, že se účinky či vlastnosti těchto látek zásadně neliší.

3. K bodům 56 až 58 – dolní i horní hranice sazeb sazby trestů odnětí svobody u trestných činů podle § 283.

Navrhujeme snížení dolní i horní trestní sazby ve všech odstavcích tohoto trestného činu takto:

- První odstavec - až pět let
- Druhý odstavec - jeden rok až osm let
- Třetí odstavec - pět až deset let
- Čtvrtý šest až patnáct let.

V návaznosti na druhou obecnou připomínkou navrhujeme upravit trestní sazby u nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami, tak aby skutečně odpovídaly společenské nebezpečnosti daných látek a mezinárodním smlouvám a evropským předpisům.

Česká republika je vázána zejména vyhláškou č. 462/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a Rámcovým rozhodnutím rady EU 2004/757/SVV, ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami.

Toto rozhodnutí stanoví tresty odnětí svobody za drogové trestné činy výroby a distribuce v horní hranici trestní sazby 1 až 3 roky. Jsou-li přítomny přitěžující okolnosti (jedná se např. o velké množství drog, drogy nejvíce poškozující zdraví či způsobení těžké újmy velkému množství osob), pak musí být trest v horní hranici trestní sazby nejméně 5 až 10 let.

4. K bodu 59 – § 284

Navrhujeme snížit horní sazby u všech odstavců tohoto trestního činu.

Odůvodnění:

Domníváme se, že přísnější trestání držení jiných drog pro vlastní potřebu než konopí je problematické z řady důvodů.

Zejména je potřeba přihlídnout ke skutečnosti, že užívání těchto látek je s největší pravděpodobností spojeno se závislostí dané osoby. Fakticky tak dochází k přísnějšímu trestání závislých a nemocných osob víc než v případě rekreačních konzumentů. Česká republika navíc není vázána žádnou mezinárodní smlouvou ani evropským předpisem k trestání v podobě odnětí svobody v případě přechovávání pro vlastní potřebu.

S ohledem na tyto skutečnosti požadujeme snížení horní hranice trestu alespoň na úroveň trestních sazeb dle Varianty II.

Obecně k předloženému materiálu:

V první řadě se ohrazujeme proti prezentaci variant, kdy Varianta I je prezentována jako “zpracovaná Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s Nejvyšším soudem, Nejvyšším státním zastupitelstvím, Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstvem vnitra, Národní protidrogovou centrálou a Ministerstvem zdravotnictví“ a druhá jako “zpracovaná Úřadem vlády“.

Varianta II byla zpracována pracovní skupinou, jejíž činnost sice zastřešoval Úřad vlády, ale jejími členy byli Nejvyšší státní zastupitelství, MV, MSp, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Národní protidrogová centrála a další.

Naproti tomu Varianta I vychází z Varianty II po jednostranných a neprojednaných zásazích Ministerstva vnitra. Prezentovat tedy Variantu I jako konsenzus více odborných subjektů a Variantu II jako samostatnou akci Úřadu vlády je hrubá dezinterpretace, kterou by měl předkladatel vysvětlit a v dalším legislativním procesu se jí vyvarovat.

Věříme, že se nejedná o úmyslný postup a snahu uvést připomínková místa v omyl. Jinak by nezbývalo než v budoucnu požadovat stažení podobných materiálů a opakování připomínkových řízení.

1) Změny § 283 až 289 (volba variant)

Z navržených variant jednoznačně preferujeme Variantu II, a to zejména z výše uvedeného důvodu, že byla zpracována jako konsenzus široké skupiny zainteresovaných subjektů, zatímco Varianta I je výsledkem jednostranného a neprojednaného zásahu Ministerstva vnitra.

Varianta II je vhodnější i odborně, jelikož odráží přístup k drogové trestné činnosti postavený na prevenci a zmírňování společenských dopadů, což je přístup odpovídající současným poznatkům lékařské vědy a fungujícím zkušenostem ze zahraničí. Zatímco Varianta I je postavená na represii, která, jak ukazují poznatky z posledních cca 60 let, nefunguje.

Z navržených variant jednoznačně preferujeme Variantu II.

2) § 287 TZ – šíření toxikomanie:

Je variantně navrženo, aby se tento trestný čin do budoucna týkal pouze jednání vůči dítěti. Tuto variantu silně doporučujeme, a to i v případě, že jinak bude zákon předložen ve variantě I.

Vedou nás k tomu následující argumenty:

- Šíře skutkové podstaty

Formulace skutkové podstaty je nesmírně široká. Zahrnuje například veřejnou prezentaci širšího sortimentu produktů, látek, nástrojů či výrobků apod., které se ke zneužívání omamných a psychotropních látek obvykle používají, tyto látky připomínají nebo na ně v různých souvislostech poukazují. Podněcováním v uvedeném smyslu je posuzovaná činnost tehdy, jestliže je ve svém souhrnu způsobilá ovlivnit rozhodnutí jiných osob k tomu, aby návykové látky jiné než alkohol zneužily, nebo v nich takové rozhodnutí vzbudit, aniž by k tomuto účinku skutečně došlo. Za tyto látky se považují i látky, které jsou jinak běžně užívány např. v domácnosti, v průmyslu, ve zdravotnictví (ředidla, čisticí, náplně hasicích přístrojů apod.), a to za podmínky, že jsou způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka. Pod skutkovou

podstatu spadá i šíření reklamních letáků, nabídkových katalogů, reklamních předmětů s logem marihuany (!!!), nabídka různých zařízení pro pěstování konopí (hnojiva, mobilní pěstírna apod.) a jeho aplikaci v podobě inhalace (cigaretové papírky, vodní dýmky, filtry, drtičky apod.), celkově propagace určitého životního stylu, respektive subkultury, která je se zneužíváním návykových látek (v tomto případě marihuany) neodlučitelně spojena.

Předchozí odstavec není hypotetickým výčtem, ale prostou citací řady rozsudků Nejvyššího a Ústavního soudu. Skutková podstata je tedy tak široká, že adresát právní normy často vůbec netuší – a předem nemůže tušit - co do ní spadne. O tom, zda určité jednání je šířením toxikomanie, často rozhodují až vrcholné soudy, v některých případech (viz dále) je tato otázka dosud otevřená.

Domníváme se tedy, že současná formulace skutkové podstaty je v rozporu se zásadou *nulla crimen sine lege certa*.

- Subsidiarita trestní represe

Jak už bylo řečeno, veškeré výše uvedené příklady pocházejí z pravomocných odsuzujících rozsudků. Ústavní soud k celé problematice přistoupil s perspektivou “přísný zákon, ale zákon“ a ponechal nastavení přísnosti na zákonodárce. Je však třeba se zamyslet, nakolik jsou výše uvedené jednání společensky škodlivá a nakolik je úkolem státu postihovat tato jednání prostředkem mocensky nejsilnějším, tedy prostředkem trestního práva.

Moderní stát by neměl postihovat jednání spočívající v tom, že někdo “svádí či podněcuje“ dospělého svéprávného člověka k činnosti, která navíc není ani trestná (neboť užívání psychotropních látek samo o sobě trestné není) a jejíž společenská nebezpečnost mnohem nižší než společenská škodlivost konzumace alkoholu, který je paradoxně z působnosti ustanovení vyloučen. Kriminalizace takto široce pojatého okruhu jednání navíc zatěžuje Policii a soudní systém.

Tím spíše, že nabádání k mnohem nebezpečnějšímu jednání trestné není Ad absurdum - bude-li pachatel propagovat kulturu sexuálního zneužívání a normalizace znásilnění, není trestněprávně postižitelný. Propagace kultury rekreačního užívání konopí však trestná je. Srovnatelnou skutkovou podstatou je pouze propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, se stejnou trestní sazbou. Propagace subkultury, která je neodlučitelně spojena se zneužíváním marihuany (III. ÚS 934/13-2) je tak v České republice stejně trestná, jako podpora nacismu.

Domníváme se tedy, že současné pojetí šíření toxikomanie je na hranici ústavnosti, když postihuje jednání spočívající ve společensky zcela neškodném projevu, a zcela jistě je v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe, jelikož i kdyby stát došel k názoru, že popsání jednání škodlivá jsou (což je ve světle posledních vědeckých poznatků minimálně sporné), nemají být postihována prostředky trestního práva.

- Postih společensky prospěšných jednání

Odborná literatura uvádí, že “za podporu nelze považovat preventivní akce různých státních i nestátních organizací, při kterých je rozdáván zdravotnický materiál včetně injekčních stříkaček pro nitrožilní aplikaci, vysvětlovány zásady prevence u toxikomanů, poskytovány rady a poučení z hlediska hygieny a zdravotních zásad, nabízena substituční léčba apod., neboť zde chybí úmysl podporovat v oslovené osobě její rozhodnutí zneužívat návykovou látku či látky. Smyslem tohoto ustanovení není postihnout jednání, které je vykonáváno se záměrem zmírnit negativní psychické, zdravotní a sociální dopady zneužívání návykových látek na jejich uživatele.“

(ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 287 [Šíření toxikomanie]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3759, marg. č. 3.)

Realita je však jiná - z praxe je nám známo, že některé výše uvedené služby, např. testování čistoty látek nebo pomoc při náročné psychedelické zkušenosti, tzv. trip-sitting, jsou dle tohoto ustanovení postihovány, ač je to zcela v rozporu s jeho smyslem a účelem. Výklad skutkové podstaty se rozešel se stavem poznání lékařské vědy - ta jednoznačně potvrzuje, že podobné služby (na rozdíl od přísně represe) skutečně snižují rizika užívání psychotropních látek. Situace je natolik absurdní, že na jedné straně jsou zde snahy tzv. trip-sitting zavést jako sociální službu, na druhé straně jej kriminalizovat. Snaha řešit tuto problematiku výkladem zákona se již více jak 10 let mívá účinkem, nezbyvá tedy, než zákon změnit.

Domníváme se tedy, že skutková podstata je dnes vykládána tak, že postihuje i společensky prospěšná jednání.

- **Závěr:**

Z výše uvedených důvodů, jakož i na základě aktuálních poznatků lékařské vědy, se domníváme, že skutková podstata Šíření toxikomanie žádá výrazné úpravy.

Požadujeme tedy, bez ohledu na zvolenou variantu, v případě Šíření toxikomanie zvolit Variantu II a ponechat skutkovou podstatu pouze vůči dítěti.

Úprava drogových trestných činů je předkládaná ve dvou variantách. Jedna je prezentována jako zpracovaná Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s dalšími aktéry. Druhá je pak prezentována jako zpracovaná Úřadem vlády (zřejmě Odborem protidrogové politiky). Byť mezi oběma návrhy variant nejsou nijak výrazné rozdíly, preferuji osobně variantu II, která jde v dekriminální držení drog dále v souladu s aktuálními odbornými trendy, mezinárodním právem včetně práva EU a respektem k lidským právům. I v této variantě si však dokáží představit ještě určité úpravy. Např. trestní sazby u neoprávněné výroby a jiného nakládání s omamnými nebo psychotropními látkami, s rostlinami nebo houbami je obsahujícími nebo s jedy by dle mého názoru šlo ještě o několik let snížit. Podobně by organizovaná skupina měla zároveň vždy působit trestnou činnost ve velkém rozsahu, aby se její dopady zohlednily ve skutečně relevantních případech organizovaného zločinu. Za klíčovou považuji minimalizaci trestní represe u neoprávněného přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu pro vlastní potřebu, kde by horní sazby trestů měly být rovněž sníženy. Považuji rovněž za vhodné specifikovat v trestním zákoně množství větší než malé u rostlin a produktů z konopí, aby se tak zabránilo jednak rozdílnému postihu pěstování a přechovávání těchto rostlin a také se zvýšili hranice jejich množství nutné pro postih podle kvalifikovaných skutkových podstat. Konečně považuji za důležité umožnění legálního využívání návykových látek ve zdravotních a sociálních službách pro odbornou pomoc a péči o jejich uživatele (tzv. harm reduction) anebo pro vlastní léčbu či léčbu blízkých osob.

Navrhuji proto přijmout Variantu II úpravy drogových trestných činů s úpravami naznačenými výše.

K čl. I bodům 55 až 62 – obecně k § 283 až 289 trestního zákoníku:

Pokud jde o drogové trestné činy uvedené v § 283 až 289 trestního zákoníku, podporujeme verzi předloženou pracovní skupinou při Ministerstvu spravedlnosti, tedy variantu I (MŠP). Uvedený návrh sleduje cíle směřující ke zmírnění trestní represe v podobě, která je přiměřená současným postojům společnosti vůči drogové kriminalitě, zejména pak v oblasti samo pěstitelů a držení návykové látky konopí jedincem pro vlastní spotřebu. Návrh přitom zohledňuje závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodních úmluv.

K variantě II (ÚV), zpracované Úřadem vlády ČR, uvádíme připomínky níže. Obecně však návrh novely trestního zákoníku předložený Úřadem vlády ČR [variantu II (ÚV)] odmítáme jako zcela nesystémový, excesivní a v mnoha ohledech nedomyšlený.

K čl. I bodům 64 až 69, variantě II (ÚV) – k § 283 trestního zákoníku:

Zásadně nesouhlasíme s přesunem kvalifikačního znaku „*ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech*“ z odstavce 4 do odstavce 3. V aplikační praxi je tato kvalifikační okolnost využívána výhradně k postihu nejzávažnějších forem jednání, kdy pachatel svou činnost vykonává ve spojení s organizovanou skupinou operující ve více státech. Typicky se jedná o složité mezinárodní případy, na jejichž vyšetřování se podílí několik států a jsou zaměřeny na činnost rozsáhlých kriminálních organizací podílejících se na mezinárodním obchodu s návykovými látkami. Rozhodně se nejedná o situace, kdy například dojde k prostému prodeji návykové látky cizinci či k prostému převozu návykové látky přes státní hranice. Navrhovanou změnu považujeme za nekonceptní, neboť tak dojde k omezení možností přiměřeného postihu velmi nebezpečných forem nejzávažnější organizované drogové trestné činnosti. Ve světle současných trendů v Evropské unii, kdy je opakovaně důrazně konstatována potřeba zaměřit úsilí právě na rozložení těchto nadnárodních zločineckých struktur, jsme přesvědčeni o nevhodnosti a nekonceptnosti tohoto návrhu. V tomto směru je nutné se zmínit i o sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o plánu EU pro boj proti obchodování s drogami a organizované trestné činnosti ze dne 18. října 2023, kde je opakovaně zdůrazněna potřeba disponovat dostatečně účinnými nástroji pro boj proti nejzávažnějším formám nadnárodní organizované drogové trestné činnosti. Předložený návrh tento požadavek přímo popírá. Zároveň nebyly předloženy žádné seriózní analýzy či studie nasvědčující tomu, že v aplikační praxi dochází k nesprávnému využívání této kvalifikační okolnosti.

K čl. I bodům 70, 78 a 79, variantě II (ÚV) – k § 285 a 289 trestního zákoníku:

V případě tohoto ustanovení na jednu stranu chápeme snahu o liberalizaci neoprávněného nakládání s přírodními návykovými látkami (rostlinami, houbami) a obecně snížit represe u tohoto jednání s ohledem na „*nížší*“ společenskou škodlivost samopěstitelů, kteří s konopím, resp. rostlinami a houbami obsahujícími návykové látky nakládají pro vlastní potřebu. Nesouhlasíme však se zavedením pojmu „*uživatelské množství*“ ani s rozšířením neoprávněného nakládání s takto získanými návykovými látkami na osoby blízké pěstiteli.

Pojem „*uživatelské množství*“ a jeho dílčí stupně jsou další snahou předkladatelů návrhu posunout hranice trestnosti v případě nakládání s omamnými a psychotropními látkami pro vlastní potřebu. Navrhovateli zvolený čtyřnásobek „*množství většího než malého*“ má dle odůvodnění vycházet z limitů stanovených vyhláškou č. 236/2015 Sb., která se vztahuje ke

konopí pro léčebné použití. Takový postup však nedává žádný smysl, protože tento podzákonný právní předpis řeší terapeutickou dávku konopí u osob, pro jejichž zdravotní stav je vhodná léčba konopím. Navrhovaná úprava však naprosto pomíjí skutečnost, že léčebné konopí „de lege artis“ podléhá preskripci lékařem na základě diagnostiky a indikace konkrétní diagnózy. „Uživatelské množství“ se nemůže odvíjet od medikace zejména proto, že osoby užívající konopí rekreačně nesledují léčebné účely konopí, ale zneužívají výlučně jeho psychoaktivních účinků. Osoby, jejichž zdravotní stav to vyžaduje, mají možnost získat takové konopí prostřednictvím svého lékaře.

V případě rozšíření neoprávněného nakládání s konopím nad rámec vlastní potřeby na „osobu blízkou“, by došlo k rozšíření aplikace této privilegované skutkové podstaty na jednání týkající se téměř neomezeného okruhu osob. Jednání postihující společensky mnohem škodlivější neoprávněné nakládání s omamnými a psychotropními látkami vůči třetím osobám, doposud kvalifikovaná podle § 283 trestního zákoníku, by byla nově podřazena pod tuto mírnější skutkovou podstatu, neboť dle definice osoby blízké by de facto závisela na subjektivním vnímání pachatele. Odkaz na rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV je v tomto případě nepřiléhavý, neboť závěr o potřebě rozšířit okruh jednání i na potřebu osoby blízké je čistě konstruktem navrhovatelů a v tomto rámcovém rozhodnutí nemá žádnou oporu.

K čl. I bodům 73 až 76, variantě II (ÚV) – k § 287 trestního zákoníku:

Zásadně nesouhlasíme s navrhovaným záměrem omezit trestnost pouze na případy, kdy jednání pachatele směřuje vůči dítěti. V případě tohoto ustanovení je chráněným zájmem veřejný zájem na tom, aby se nelegální návykové látky neužívaly napříč společnostmi, a to nejen dětmi, ale všemi členy společnosti. Přijetí takového návrhu by znamenalo shledání životního stylu spojeného s užíváním nelegálních návykových látek jako společensky akceptovatelného chování. Pokud předkladatelé argumentují nutností této změny v souvislosti s adiktologickými programy harm-reduction a službami pro uživatele návykových látek, je třeba položit si otázku, zda by programy financované z veřejných rozpočtů neměly být primárně koncipovány jako souladné s trestněprávní úpravou, namísto toho, aby z důvodu zajištění většího komfortu uživatelů návykových látek a dostatku finančních prostředků pro poskytovatele těchto služeb, docházelo ke změně skutkové podstaty trestného činu, která se v minulosti ukázala jako velmi užitečná z hlediska ochrany společnosti před škodlivými účinky zneužívání návykových látek. Nejvyšší soud (stejně jako Ústavní soud) se v této souvislosti vyjádřil, že ustanovení § 287 trestního zákoníku ve své současné podobě mimo jiné slouží i k ochraně před propagací životního stylu, jehož součástí je zneužívání návykových látek.

Současně by předloženým návrhem byl orgánům činným v trestním řízení odebrán jediný účinný nástroj, kterým mohou postihovat neoprávněné nakládání s novými psychoaktivními látkami, které doposud nejsou na seznamech omamných a psychotropních látek, ačkoliv mají stejné škodlivé účinky. Situace na úseku nových psychoaktivních látek, především syntetických opiátů, které do Evropy proudí z Číny a jiných asijských zemí, ukazuje, jakým způsobem výrobci těchto návykových látek reagují na změny v legislativách cílových destinací. Praxe ukazuje, že legislativní procesy nejsou dostatečně operativní na to, aby se s tímto fenoménem vyrovnaly. Ustanovení § 287, které chrání společnost před šířením a zneužíváním všech návykových látek tak, jak jsou definovány v § 130 trestního zákoníku, je proto zcela zásadní.

K čl. IV – ke změně zákona o návykových látkách:

V případě novely zákona o návykových látkách, se přikláníme k variantě I (MSP). V daném případě jde o korespondující jednání (v menší míře) se skutkovou podstatou privilegovaného

restného činu podle § 285 restního zákoníku. S ohledem na zamýšlenou „dekriminalizaci“ samopěstitelů rostlin konopí bylo třeba adekvátním způsobem narovnat protiprávnost nakládání s konopím v případech zpracování vypěstovaných rostlin na finální produkt. Stejně jako je tomu v případě doplnění zpracování rostlin konopí do § 285 odst. 1 (kdy doposud bylo takové jednání kvalifikováno jako nedovolená výroba podle § 283 restního zákoníku), je třeba obdobně přistupovat ke zpracování v malém množství pro osobní spotřebu. Skutečnost, že se v případě přestupku podle § 39 odst. 2 písm. b) hovoří o jakékoliv rostlině a houbě obsahující návykovou látku, je s ohledem na malé množství v tomto případě akceptovatelná.

Naopak k variantě II (ÚV) je naše stanovisko nesouhlasné, obdobně jako v případě připomínek k § 285 a 289 restního zákoníku (vizte výše). Zde, ačkoliv je neoprávněné přechovávání konopí odlišeno od neoprávněného přechovávání jiných rostlin a hub obsahujících návykovou látku, množství uvedená v těchto ustanoveních jsou předdimenzována a opět se zde počítá s neurčitým pojmem „uživatelské množství“.

Ministerstvo zdravotnictví se v případě ustanovení § 283 až 287 a § 289 trestního zákoníku ztotožňuje s návrhem, který vznikl v rámci pracovní skupiny Ministerstva spravedlnosti, tj. s Variantou I, na které se rovněž podílelo Ministerstvo zdravotnictví. Naproti tomu varianta předkládaná Úřadem vlády neprocházela odbornou diskusí a vychází z premis, které na základě odborných diskusí nepovažujeme za pravdivé. Zejména v důvodové zprávě tvrzená skutečnost, že z jedné rostliny konopí lze získat v průměru zhruba 500 gramů sušiny konopí považujeme na základě vyjádření Kriminalistického ústavu za silně nadhodnocené. Při posuzování výnosu z rostliny konopí je třeba vycházet z běžných odrůd, které produkují na jedné rostlině jeden květ. Vyšlechtěné odrůdy za účelem zajištění násobně vyšších výnosů návykové látky nelze chápat jako rostlinu, ze které by měla vycházet privilegovaná skutková podstata související s pěstováním rostlin konopí pro vlastní potřebu. **Z uvedených důvodů vyjadřujeme nesouhlasné stanovisko k Variantě II předkládané Úřadem vlády.**

K novelizačnímu bodu 59 (VARIANTA II) k § 285 trestního zákoníku ve spojení s § 289 odst. 5 téhož – **Varianta II není s ohledem na uvedené vysvětlení v důvodové zprávě akceptovatelná.** Navrhované znění v souvislosti s pěstováním, sklízením, sbíráním nebo zpracováním rostlin konopí, jiných rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku a v souvislosti omamnými a psychotropními látkami získanými z uvedených rostlin a hub nově zavádí pojem uživatelské množství, který je vymezen v § 289 odst. 5 trestního zákoníku. Návrh se týká dvou oblastí:

- a. Uživatelského množství týkajícího se rostlin a hub, kdy je navrhováno navýšení množství pro vlastní potřebu na dvojnásobek neurčitého pojmu „větší než malé množství“.
- b. Uživatelského množství týkajícího se omamných a psychotropních látek získaných z uvedených rostlin a hub přechovávaných pro vlastní potřebu na čtyřnásobek neurčitého pojmu „větší než malé“.

V souvislosti s nově zaváděným pojmem „uživatelské množství“ je třeba upozornit na skutečnost, že pokud je množství větší než malé neurčitým právním pojmem, nelze uživatelské množství legislativně vymezit čtyřnásobkem (resp. dvojnásobkem) neurčitého pojmu i přes skutečnost, že stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu uvádí zpřesnění uvedeného neurčitého pojmu a zavádí také násobky množství většího než malého. **Pokud by mělo uživatelské množství, tedy množství pro vlastní potřebu, vymezeno, mělo by být vymezeno konkrétně a na základě široké odborné diskuse.** Jsme si vědomi skutečnosti, že pojem „uživatelské množství“ vychází z úvah trestního kolegia Nejvyššího soudu, ale pro řádné uchopení množství pro vlastní potřebu získané z jedné rostliny konopí, je také třeba vzít v potaz obsah látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů a s ohledem na odlišný obsah stanovit i množství látky, které je považováno za přestupek a množství, které je nutné považovat za trestný čin.

Z návrhu dále nevyplývá zásadnější důvod (vyjma naplnění požadavku na zmírnění dopadů trestní represe na pěstitele rostlin konopí a rostlin a hub obsahujících omamné a psychotropní látky), proč by mělo být zdvojnásobeno množství rostlin pro vlastní potřebu (v podobě uživatelského množství), které by mělo představovat hranici mezi přestupkem a trestným činem. Je třeba upozornit, že s dvojnásobením počtu rostlin se navýší také množství omamné či psychotropní látky, kterou fyzická osoba pro vlastní potřebu získá, což není v předkládaném návrhu nijak zohledněno a opět takové navýšení množství nebylo podrobena odborné diskuzi.

K novelizačnímu bodu 73 (VARIANTA II) - **Varianta II není s ohledem na vysvětlení uvedené v důvodové zprávě akceptovatelná.** Návrh nově obsahuje zúžení předmětu skutkové podstaty na svádění k užívání jiné návykové látky než alkoholu pouze ve vztahu k dítěti, a to v celém rozsahu. **Navrhujeme změnu nezavádět.** Ohledně trestného činu „šíření toxikomanie“ byla vedena odborná diskuse na pracovní skupině při Úřadu vlády k tématu dekriminalizace. **V rámci předmětné pracovní skupiny nebylo dosaženo shody ohledně skutečnosti, zda je nutné u předmětného trestného činu legislativní změnu provádět.** Byla vedena diskuse, zda se může předmětný trestný čin dotýkat předvídatelnosti práva zejména v případě adiktologických „harm-reduction“ programů a služeb pro uživatele omamných nebo psychotropních látek (typicky aplikační místnosti, testování omamných nebo psychotropních látek nebo bezpečné provázení psychedelickou zkušeností) a bylo diskutováno, že činnost naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, pokud se jedná o neoprávněnou činnost. **Oprávněnost souvisí se zákonem č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 167/1998 Sb.“), a tudíž pokud bude řešen soulad u harm-reduction služeb, není třeba zasahovat do skutkové podstaty trestného činu šíření toxikomanie, nýbrž je třeba diskutovat úpravu zákona č. 167/1998 Sb.** Z pohledu Ministerstva zdravotnictví argumentace uvedená v důvodové zprávě na str. 50 „Právní úprava skutkové podstaty šíření toxikomanie je problematická co do předvídatelnosti práva zejména v případě adiktologických „harm-reduction“ programů a služeb pro uživatele omamných nebo psychotropních látek (typicky aplikační místnosti, testování omamných nebo psychotropních látek nebo bezpečné provázení psychedelickou zkušeností) nebo v jiných oblastech výskytu odkazů na tyto látky, jako je například vzdělávání, žurnalistika, umění, kultura a další, kde by případná trestní represe mohla být dále v rozporu s právem na svobodu projevu (čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod)“ neodpovídá zejména v části týkající se harm-reduction programů a služeb skutečnosti. **Pokud jsou programy v souladu se zákonem č. 167/1998 Sb., jedná se o činnosti oprávněné a jsou tedy právními předpisy předvídatelné. Ohledně zmíněných služeb aplikační místnosti, testování omamných a psychotropních látek a bezpečné provázení psychedelickou zkušeností je třeba uvést, že byly diskutovány na pracovní skupině při Úřadu vlády a ze strany Ministerstva zdravotnictví bylo odůvodněno, že u aplikačních místností a testování je třeba pro oprávněnost předmětné činnosti úprava zákona č. 167/1998 Sb. a u bezpečného provázení psychedelickou zkušeností pro „rekreační účely“ v současné době nelze akceptovat, neboť se nejedná o harm-reduction nástroj, ale jedná se o podporu protiprávního jednání.** Pokud by měla být diskutována změna vztahující na svádění k užívání návykových látek pouze na dítě, tak ta by měla být vztažena maximálně na svádění k užívání osobně, neboť chápeme, že může být problematické posoudit úmysl ústního působení na dospělou fyzickou osobu, aby užila určitou návykovou látku. Pokud tak pachatel však bude činit opakovaně nebo veřejně je nezbytné, aby takové jednání bylo považováno za protiprávní vždy. U svádění tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem je tak nutné zachovat protiprávnost takového jednání i v případě působení na dospělé osoby. **S ohledem na shora uvedené proto požadujeme Variantu II zcela a bez náhrady vypustit, neboť tak, jak byla navržena, nebyla podrobena širší odborné diskuzi.**

K novelizačnímu bodu 78 (VARIANTA II) - K 289 odst. 6 trestního zákoníku – Varianta II vztahuje u činnosti pěstování, sklizení a zpracování rostliny konopí a u přechovávání látky konopí a jiné látky získané z rostliny konopí vypěstované pachatelem pro vlastní potřebu privilegovanou skutkovou podstatu také na činnost pro osobu blízkou. **Doporučujeme rozšíření pro potřeby osoby blízké nezavádět.** Rozšíření privilegované skutkové podstaty na

osoby blízké nebylo odborně diskutováno. Nejsou tedy dořešeny veškeré provazby mezi jednotlivými trestnými činy. Z pohledu Ministerstva zdravotnictví se jedná o procesní překážku, kdy argumentace, přechovávání či pěstování pro osobu blízkou musí být prokazována, ačkoliv fakticky pachatel pěstoval pro jiné osoby. Dále se domníváme, že argumentace uvedená v důvodové zprávě na str. 53 „Ke spáchání trestného činu podle § 285 tr. zák. dochází nezřídká z důvodu neschopnosti osoby blízké pachateli si konopí tímto způsobem obstarat, kdy tato skutečnost tvoří výhradní motivaci pachatele spáchat předmětný trestný čin.“, by neměla být důvodem pro zahrnutí do privilegované skutkové podstaty, **neboť se fakticky jedná podporování v páchaní protiprávního jednání a vytváření podmínek pro užívání návykových látek k jiným účelům než jsou zákonem dovoleny**. Pro zajištění konopí k léčbě byl vytvořen institut legálního konopí pro léčebné použití, a tudíž není nutné, aby jiná osoba zajišťovala konopí pro osobu blízkou.

K části třetí – Změna zákona o návykových látkách

K novelizačnímu bodu 1 (VARIANTA II) – Varianta II nově navrhuje v oblasti přestupků pojmy „uživatelské množství“ a „osoby blízké“ v souladu s navrhovanými změnami v trestním zákoníku. **S ohledem na odůvodnění připomínek, které uvádíme ke změnám v § 289 odst. 5 a 6 trestního zákoníku výše, navrhujeme Variantu II u přestupků nezavádět.** V případě, že by měla být Varianta II přijata, navrhujeme úpravu § 39 odst. 2, a to bez zavedení pojmů uživatelského množství a osoby blízké:

„Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) ~~neoprávněně přechovává návykovou látku získanou zpracováním rostliny nebo houby obsahující návykovou látku v menším než uživatelském množství pro vlastní potřebu~~*
- b) neoprávněně přechovává **menší než značné množství** konopí nebo jinou návykovou látku získanou zpracováním rostliny konopí ~~v menším než značném množství~~, pochází-li tato látka z rostliny konopí vypěstované pachatelem ~~nebo osobou pachateli blízkou~~ pro vlastní potřebu ~~nebo pro potřebu osoby blízké~~,*
- c) neoprávněně přechovává jinou návykovou látku než uvedenou v písmenech a) nebo b) v malém množství pro vlastní potřebu,*
- d) ~~neoprávněně pro vlastní potřebu nebo pro potřebu osoby blízké v menším než uživatelském množství pěstuje, sklízí nebo zpracovává rostlinu konopí, neoprávněně pro vlastní potřebu v malém množství pěstuje, sklízí, sbírá nebo zpracovává rostlinu nebo houbu obsahující návykovou látku, nebo~~*
- e) ~~neoprávněně pro vlastní potřebu v menším než uživatelském množství pěstuje, sklízí, sbírá nebo zpracovává jinou rostlinu než rostlinu konopí nebo houbu obsahující návykovou látku, nebo~~*
- f) umožní neoprávněné požívání návykových látek osobě mladší 18 let, nejde-li o čin přísněji trestný.“*

Nad rámec odůvodnění připomínek ke změnám v § 289 odst. 5 a 6 trestního zákoníku uvádíme:

Pojem „uživatelské množství“ není v zákoně č. 167/1998 Sb. nikterak vymezen. Ač je definice pojmu „uživatelské množství“ zavedena ve Variantě II v rámci novelizace trestního zákoníku, považujeme za nevhodné, aby tato definice byla uvedena právě tam, a nikoliv v zákonu č. 167/1998 Sb. Taková úprava nedává s ohledem na systematiku právního řádu smysl. Nadto lze konstatovat, že pojem „uživatelské množství“ není dostatečně vysvětlen ani normován, logicky tedy ani správní orgány nebudou sto takto

navrženou právní úpravu aplikovat. Z pohledu praxe je tak zcela nežádoucí zavádět novou terminologii, navíc takto neurčitěho charakteru, kterou nelze jednoznačně vyložit. Z toho důvodu by se takto nastavená právní úprava stala v praxi nevymahatelnou a nepostihnutelnou, což je s ohledem na povahu a závažnost upravované matérie zcela nežádoucí stav.

Nad rámec výše uvedeného pak upozorňujeme na to, že definice osoby blízké je zavedena jednak v zákonu č. 89/2012 Sb. v platném znění, nýbrž také v trestním zákoníku, což v praxi může způsobit aplikační a výkladové obtíže zejména ve vztahu k zákonu č. 167/1998 Sb., kdy vůbec není jasné, podle které definice osoby blízké (zda podle zákona č. 89/2012 Sb. nebo podle trestního zákoníku) by mělo být v případě přestupkového řízení podle § 39 odst. 2 postupováno a jak by vůbec tedy měl být tento pojem vykládán. Z toho důvodu by se takto nastavená právní úprava stala v praxi nevymahatelnou a nepostihnutelnou, což je s ohledem na povahu a závažnost upravované matérie zcela nežádoucí stav.

Pokud pachatel pěstuje rostliny konopí pro vlastní potřebu mělo by maximální přechovávané množství konopí považované za přestupek odpovídat množství, které je možné získat z těchto rostlin. Konkrétní množství však nebylo odborně diskutováno a je otázkou zda „značné“ množství konopí není naddimenzováno a nepředstavuje riziko distribuce.

Úpravu navrhovaného znění písmena b) navrhujeme pro případ, že by byla Varianta II přijata. Znění navrhované Úřadem vlády neodpovídá záměru, neboť dle navrhovaného znění by se jednalo o neomezené množství získané z menšího než značného množství rostlin konopí pěstovaných pro vlastní potřebu.

Na základě výše uvedeného proto podporujeme znění navržené Variantou I.

K důvodové zprávě

K novelizačnímu bodu 56 části první a násl. k navrhovaným trestním sazbám – v důvodové zprávě je uvedeno: „Česká republika se dlouhodobě řadí v rámci evropského prostoru mezi země s nejpřísnější právní úpravou trestání neoprávněného nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Navrhuje se tedy v ustanoveních § 283 až 285 tr. zák. snížit hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, což umožní více individualizovat trest a uložit jej po posouzení všech relevantních okolností i v nižší výměře než dnes.“. Argumentace uvedená v důvodové zprávě, že Česká republika patří dlouhodobě k členským zemím, které mají nejpřísnější tresty není dle našeho názoru dostatečná pro změnu právní úpravy. Chybí argumentace, co se ve společnosti změnilo, případně, jaký cíl zákonodárce úpravou trestních sazeb sleduje. Snížení trestních sazeb může mít za následek přesun výrobců nelegálních návykových látek na území České republiky, a proto by snižování trestních sazeb mělo být řádně odůvodněno, aby případné riziko uvedeného přesunu bylo vhodně argumentačně vyváženo. **Doporučujeme proto adekvátně rozšířit vysvětlení v důvodové zprávě, aby bylo zřejmé, v čem je spatřována nutnost snížit trestní sazby.**

K důvodové zprávě u novelizačních bodů 64 a 70 části první – v důvodové zprávě je na straně 48 uvedeno, že: „Tento návrh vychází ze skutečnosti, že zpracováním jedné rostliny konopí je možné získat v průměru zhruba 500 gramů sušiny konopí...“. Navrhujeme konzultovat věc s Kriminologickým ústavem a text důvodové zprávy podle vyjádření Kriminologického ústavu upravit, a to také v dalších částech navazujících na předmětné množství. Z vyjádření zástupce Kriminologického ústavu na jednání pracovní skupiny, které se konalo pod záštitou Ministerstva spravedlnosti dne 29. května 2023 vyplynulo, že běžné množství látky konopí, které je možné získat s jedné rostliny konopí se pohybuje okolo 70 gramů (květy + listy). Sdělení, že zpracováním jedné rostliny konopí lze získat v průměru zhruba 500 gramů sušiny

konopí, tak je ve výrazném rozporu. Pro další posuzování navrhovaných změn je nezbytné vycházet z relevantních skutečností. **Výše uvedený rozpor proto požadujeme vyjasnit, případně důvodovou zprávu reformulovat tak, aby odpovídala vyjádření zástupce Kriminalistického ústavu.**

K variantnímu návrhu § 283 až § 289 trestního zákoníku

Požadujeme použít **variantu I**, a to především z důvodu že pojem "uživatelské množství", jakkoli je v zákoně vymezen, není podle našeho názoru zvolen vhodně. Tento pojem evokuje v běžném chápání "to, co je povoleno" spíše, než "to, co je zakázáno". Pro adresáty normy tak může být ve výsledku překvapivé, že např. za pěstování uživatelského množství jim hrozí i trest odnětí svobody. Variantu I pak také požadujeme použít také v navrhované změně zákona o návykových látkách (§ 39 odst. 2).

K důvodové zprávě k § 295 odst. trestního zákoníku a § 39 zákona o návykových látkách (varianta II)

V důvodové zprávě se uvádí, že "*Navrhované ustanovení § 289 odst. 5 vymežující pojem uživatelské množství lze použít výlučně v souvislosti s § 285.*". Doporučujeme doplnit informaci, na základě jakého vztahu k zákonu o návykových látkách se pojem "uživatelské množství" používá také v novelizaci zákona o návykových látkách (§ 39 ve variantě II), a to tím spíše, hovoří-li důvodová zpráva výlučně o vztahu v rámci trestního zákoníku.

Zároveň doporučujeme do důvodové zprávy doplnit informaci o tom, jaké jsou podmínky oprávněného nakládání/pěstování apod. s příslušnými rostlinami, houbami, návykovými látkami apod., případně odkaz, kde adresáti mohou tyto informace získat. Máme za to, že takové informace mohou vhodně posloužit k edukaci veřejnosti v této oblasti.

K bodům 55 až 78 (k § 283 až § 289):

Z předložených variant lze za přínosnou označit výhradně verzi nadepsanou jako VARIANTA I (tedy variantu Ministerstva spravedlnosti), která vznikla po důkladné odborné diskuzi, je promyšlená, v odborných kruzích na ni panuje obecná shoda a její dekriminalizační efekt je možno považovat za přiměřený či vyhovující.

Pokud jde o VARIANTU II, tato naopak působí zcela nepromyšleně, je příliš dekriminalizační, do značné míry by znamenala rezignaci na potírání závadového jednání souvisejícího s výrobou, distribucí i užíváním drog obecně, není konformní s mezinárodními závazky České republiky a výhrady vůči ní je třeba vyjádřit i z hlediska formálně legislativního. Z těchto důvodů, jež jsou níže podrobněji rozvedeny, považujeme za neefektivní pokoušet se o její úpravu a jsme přesvědčeni, že je nezbytné ji odmítnout, když v navržené – neodůvodněně liberální – podobě, může z hlediska nárůstu obtížně postižitelné drogové kriminality a s ní souvisejících patologických jevů, zvyšovat bezpečnost rizika v České republice i okolních zemích.

Obě předkládané varianty se – nepochybně vítaně – shodují v tom, že reagují na potíže v aplikační praxi a na stávající judikaturu. Odstraňují nedostatky a nelogičnosti dosavadní právní úpravy v případech posuzování pěstování, zpracovávání a přechovávání rostlin konopí, jiných rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku pro vlastní potřebu tak, aby privilegovaně bylo možné posoudit celý proces, jehož výsledkem je toxikomanicky, pro vlastní potřebu využitelný materiál a jeho držení. To bylo zřejmě úmyslem zákonodárce už v době, kdy byla nově do trestního zákoníku zavedena skutková podstata trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285).

Naprosto zásadní výhradu však musíme vyjádřit ke způsobu, jakým má být ve VARIANTĚ II stanoveno množství, s nímž může být pachatelem nakládáno. Nově v § 289 odst. 5 zaváděný pojem *uživatelského množství* omamné nebo psychotropní látky totiž navazuje na pojem *množství větší než malé*; tento pojem však není legislativně ukotven, neboť vychází ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013 (č. 15/2014 Sb. rozh tr.) a navazující výklad pojmu většího, značného a velkého rozsahu omamné nebo psychotropní látky vyplývá pouze z judikatury. Předkladatel dále definuje pojem *uživatelského množství* většího, značného a velkého s odkazem na pojem, který je neznámý jak z pohledu zákona, tak z pohledu judikatury, z níž vycházejí kvalifikační znaky většího, značného a velkého rozsahu, stanovené na rozdíl od výhradně kvantitativního pojmu *uživatelského množství* na základě vícero kritérií.

Za velmi nepromyšlený považujeme návrh, aby privilegovaný postih pokrýval i situaci, kdy budou omamné a psychotropní látky získané z rostliny konopí vypěstované pro vlastní potřebu pachatelem či *osobou pachateli blízkou*, a to dokonce ve *značném množství*, pro vlastní potřebu pachatelem přechovávány. Z praktického pohledu, v rozporu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, tak dojde k částečnému ochromení boje proti drogové kriminalitě, neboť distribuci konopných drog bude v případě tvrzení o (často na sebe navazujícím) držení těchto látek pro osobu blízkou takřka nemožné prokázat. Takto liberálně pojatá právní úprava by navíc mohla, pokud bude v této podobě přijata, konkurovat státem regulované produkci konopných drog pro rekreační užití, když samozásobitelé nebudou významně motivováni ke vstupu do legálního systému, neboť riziko jejich postihu v rámci trestního nebo správního trestání bude zcela minimální.

Změna navržená u trestného činu šíření toxikomanie (§ 287) tak, aby trestné bylo pouze jednání, kdy je ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu sváděno *dítě*, je odůvodněna zcela

nepřesvědčivě. Předvídatelnost práva v případě adiktologické péče u uživatelů omamných a psychotropních látek dosud nepředstavovala významný a jinými prostředky neřešitelný problém a vzhledem k tomu, že případy šíření toxikomanie vůči dítěti se v praxi v zásadě nevyskytují, frekvence využití této skutkové podstaty v navržené podobě se sníží prakticky na nulu a společnost tak přijde o možný účinný trestní postih v případě nelegálního šíření nových látek (psychoaktivních substancí), dosud nezařazených v seznamu látek omamných či psychotropních podle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

K bodům 55. až 78., § 283 až 289 trestního zákoníku: Zcela jednoznačně se ztotožňujeme s variantou I (MSP). Tato varianta vznikla na základě velmi podrobné odborné diskuse a je na ní shoda mezi relevantními institucemi, jež budou následně změněnou právní úpravu aplikovat. Oproti tomu varianta II (ÚV) je zcela zjevně neodborně formulovaná, účelová a legislativně vadná, vykazuje i závažný rozpor s mezinárodními závazky České republiky v oblasti boje proti omamným a psychotropním látkám. Představovala by tak zásadní obtíže pro činnost orgánů vymáhajících právo. Jen namátkou lze uvést nejzávažnější vady varianty II (ÚV):

- Navrhovaná konstrukce uživatelského množství je neaplikovatelná, neboť odkazuje na pojem, jehož obsah je vymezen judikaturou, avšak pouze částečně, nikoli však legislativně. V případě „uživatelského množství“ většího, značného a velkého se přitom pokouší tento příslušný pojem definovat odkazem na pojem, který však trestní právo vůbec nezná. Není definován ani v judikatuře, která pracuje s výkladem znaku „(větší, značný, velký) rozsah“, a to z dobrých důvodů, neboť pod tento pojem spadají i jiná kritéria než kvantitativní.
- Konstrukce držby drogy pro jinou blízkou osobu je v rozporu s příslušnými mezinárodními úmluvami, navíc taková úprava povede logicky k zásadnímu rozšíření dostupnosti konopných drog v populaci. Nebude zároveň možno postihnout postupně (byť i fiktivní) řetězení držby pro osobu blízkou, což by v podstatě obsahově vyprázdnilo postih i zcela běžných kriminálních distribučních aktů.
- Zásadní rovněž je, že trestní postih cílí pouze najednání neoprávněné. V případě souběžného přijetí regulované produkce konopných drog pro rekreační užití (což je otázka politické vůle) bude i nadále nutností postihovat jednání, které se bude regulačnímu rámci vymykat. Varianta II je ovšem do té míry liberální, že v podstatě ohrožuje i existenci samotné zvažované regulace, neboť vytváří nepřiměřeně široký prostor pro nelegální, avšak nikoli trestnou produkci konopných drog. Samozásobitel tak nebude mít žádnou motivaci pro vstup do distribučního rámce při vědomí beztrestnosti svého jednání, což s sebou ponese i oslabení případného fiskálního přínosu uvažované regulace. Nadto je nesporné, že správní postih takového jednání bude zcela iluzorní, neboť ve správním řízení příslušné orgány nebudou mít prostředky pro odhalování takové nelegální činnosti.
- Navrhované obsahové vyprázdnění skutkové podstaty trestného činu šíření toxikomanie (spáchání takové trestného činu vůči dítěti je zcela raritní) zvýší ohrožení společnosti zdravotními riziky v důsledku šíření nových psychoaktivních substancí, které doposud nemají status omamné nebo psychotropní látky.

Lze se vši vážností konstatovat, že navrhovaná varianta II (UV) představuje zcela zásadní ohrožení bezpečnosti a veřejného pořádku České republiky v oblasti boje proti drogám, neboť vykazuje systémové nedostatky, pro něž by byla v praxi jen obtížně aplikovatelná a velmi neefektivní. Legislativní zpracování je přitom vadné natolik, že to v podstatě vylučuje možnost smysluplné opravy této varianty.

V návrhu změn úpravy v oblasti tzv. drogových trestných činů lze akceptovat variantu zpracovanou Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s Nejvyšším soudem, Nejvyšším státním zastupitelstvím, Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstvem vnitra, Národní protidrogovou centrálou a Ministerstvem zdravotnictví. Variantu zpracovanou Úřadu vlády nelze akceptovat, protože nezachovává kontinuitu se stávající právní úpravou a působí zcela nekonzistentně (vč. zavádění nové terminologie, množstevně vycházející z právní úpravy ve vyhlášce č. 236/2015 Sb. a nikoli z usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012, aniž by zohlednila, že vyhláška č. 236/2015 Sb. se vztahuje k limitům pro léčebné využití konopí, tj. povoleného využití, které navíc dílem vychází z právní fikce – viz § 2 odst. 1 poslední věta cit. vyhlášky; do oblasti trestního práva tato hlediska rozhodně přenášet nelze, jelikož vycházejí z jiných oblastí právní regulace).